Varga Ilona

Joka VI.

(részletek)

Felépülés

Janó reggelre belázasodott, rázta a hideg. Amikor a többiek felkeltek, nem akarta megijeszteni őket, azt mondta, hogy nagyon fáradt, álmos, egy kicsit még fekve marad. Amikor aztán összeszedett annyi erőt, hogy kikecmeregjen a pokróc alól, kiült egy fatuskóra, amin süthette a nap melege. Nem látott olyan távolságra, mint szokott, ez is zavarta. Odáig azonban nagyjából ellátott, ahová Mamóék a kunyhótól elvonultak – nyilván azért, hogy ne zavarják meg az álmát.

Próbálta kitalálni, mit csinálnak, mert azt észlelte, hogy jól szórakoznak. Hárman figyelték és bíztatták Nyicát, aki a lába előtte fekvő területet pásztázta a tekintetével. Nagyon óvatosan lépkedett, majd a bottal, amit a kezében tartott, odabökött valahová. A csattanás hangja, a százfelé röppenő göröngyök, gallyak, levelek és fűcsomók egyértelművé tették, mi zajlik ott. Mamó az elrejtett vadcsapdák felfedezésére tanítja a lányt.

– Nincs elég bajom, majd még ezért is hallgathatom Mamó korholását? Számon fogja kérni, hogy miért nem törődtem már megint Nyicával – gondolta magában. – Azért nem hívtam a csapdakutatáshoz, mert a sérült őzet pátyolgatta – emlékezett vissza, majd beléhasított a felismerés: De hisz pont én mondtam neki, hogy maradjon vele, mert Mirkóékat másként nem tudtam elcsalni a gida mellől…

Közben Nyica újabb sikerét jelezte egy nagy csattanás. Meg Mirkó és Flaré felkiáltása is: „Ügyes vagy!" Koma is helyeslőleg vakkantgatott: „Így kell ezt csinálni!" – fejtette ki véleményét, ebnyelven. Janó tekintete azonban ekkor elhomályosult, szempillái lecsukódtak, ő pedig ültő helyéből az oldalára zuhant.

Utána már csak arra emlékszik, hogy „szólalni se tud" állapotban fekszik a kunyhóban, szemhéját is csak nagy ritkán képes felnyitni. Lázálmok gyötörték, melyben lábán lánc és vasgolyóbis lóg, szűk cellában vastag rácsok veszik körbe. Megnyílik alatta föld, s zuhan-zuhan. Aztán lángok nyaldossák, esküre emelt keze pedig vastag kígyóvá válik. Máskor meg egy égő házból menekülne, egymás után, de többedszerre sem sikerül.

Időnként néhány percre felriadt, s foszlányosan érzékelte a valóságot. Kezdetben csak azt, hogy Mamó nem túl kellemes ízű levekkel itatja, meg, hogy Nyica borogatást cserél rajta. Később a pislákoló mécsesről rájön, hogy éjszaka van, s Nyica mellette kucorog. Ha déli világosságra eszmél fel, Nyica leveskét kanalaz a szájába. Egyáltalán: bármikor ébred meg pár pillanatra, Nyica mellette ül. Néhány alkalommal álmának legrémesebb pillanatából ragadja ki, pusztán azzal, hogy látván-hallván a kínját – felcirógatja. Az utolsó, betegségben töltött éjjelén többször is hosszabb időt töltött teljes éberségben. Csak nézte-nézte Nyicát, aki oldalra hajló fejjel, ugrásra készen szendergett, de még alvás közben is az ő kezét szorongatta…

Reggel, mindenki örömére felébredt, és Nyica karjába kapaszkodva a kunyhóból is kimerészkedett. A nap háromszor bukott alá, és négyszer mászott fel az égre – mesélte Mamó – amíg a kórság gyötörte. Még két napba telt, míg annyira erőre kapott, hogy távolabbra is megkísérelt önmagában eljutni. Akárhogy akarta azonban, pár lépést sem tudott egyedül megtenni. Nem tehette, mert egy percre sem hagyták magára. Koma semmi kincsért sem tágított mellőle, de a gyerekek is folyton belécsimpaszkodtak. (Nagyon megijedtek, igen sokat sírtak miattad. Eddig folyton Nyica körül voltak – közölte Mamó). Az ám! Nyica! Most csakis ő kerülte. Főzőcskézett,

mosott, teregetett, ha elment. Amikor meg visszajött, akkor sürgősen a kertecskézni valója akadt. Ha valahogy mégis egyszerre voltak jelen a kunyhó körül, akkor is csak távolról figyelte. Nézte, hogyan játszik a gyerekekkel, beszélget Mamóval. Oda nem ment volna. A második nap este, épp Mirkóék után indult lefeküdni, Janó azonban elébe állt, és hosszan átölelte.

– Köszönöm! – csak ennyit mondott neki, de ez is elég volt ahhoz, hogy Nyica elpityeredjen, miközben a vállára borítja a fejét. Aztán egy erőltetett mosollyal kibontakozott a karjaiból, s beszaladt megéjszakázni.

– Csacsi ez a lány – gondolta Janó, majd melengetőn végig futott agyán az is, mennyire jól tette, hogy amikor a csapattól elváltak, mégiscsak magával hozta.

Miután odaült Mamó mellé, jó sokáig szótlanok voltak. Janó a két tenyere közé fogta az öregasszony kézfejét, és icipicit szorított is rajta. Mamó visszaszorította. E mozdulatból is jól értették egymást. Kár lett volna a kölcsönös köszönetre akár egyetlen szót is fecsérelni.

– Ne félj, az Isten tud rólad! – mondta Mamó, hosszú percek múlva.

– Miért mondod ezt?

– Mert úgy hiszem, nem véletlen terített le egy időre az a kórság. Valami nagy kísértés kapaszkodott beléd. A vele való viaskodás felemésztette minden erődet. A betegségnek így könnyű dolga volt. Ismerem ezt, sajnos láttam elégszer. Feltűnik valami csillogó lehetőségnek látszó csapda, keményebb vassal, mint az, amit felszedtél az erdőn, s hazahoztál. Szépen van betakarva, hogy ne lássék, mi van alatta. Csupa olyan mondat, ami elkábít, megnyugtat, lekicsinyli a veszélyt. Aztán megszólal az a belső hang és figyelmeztet, majd megkezdődik a küzdelem. Van, aki elaltatja a lelkiismeretét, van, aki leitatja, utána pedig megteszi, amit nem lenne szabad. Ami tönkre teszi az életét, a pusztulásba sodorja. Az baj, hogy az éhes gyomor, könnyen túlkorogja azt a belső hangot. Ezért is találkoztam oly sokszor a maga választotta csapdájától szabadulni többé képtelen, vergődő emberekkel. Az éhség, a nyomor, a kilátástalanság teszi a legtöbb embert gazemberré… Ha mindenkinek lenne kenyere, hidd el: üresek lennének a börtönök…

Téged is valami kísértés ért – folytatta kis idő múlva. Nem árultad el, amikor hazajöttél, hogy mi történt. De az, hogy a talicskádat és a szerszámaidat is elhagytad valahol, azt mutatja, hogy olyan nagy kísértés érhetett. Olyan, ami egyszerre megoldotta volna minden gondunkat… Nem a tiedét, hanem valamennyiünkét! Ismerlek jól. Te egy remek ember vagy. Az egész kompániánkban te voltál a legnagyszerűbb, legokosabb, legjószívűbb. Magad miatt egyszerű lett volna a döntés. Ha ekkora háború dúlt benned, akkor a gyerekeid sorsa, s tán az enyém is a tétek közé került. Szeretném hinni, hogy Nyicáé is…

– No, nem szólsz semmit? Akkor kitalálom egyedül. Egy ilyen ügy van csak, ami kezdetektől foglalkoztatott. Mint lehetne letelepülnünk végre. Nem így az erdő vadjai közt, hanem más emberek mellett, megbecsülten. Azt hiszem, valami olyasmi kínálkozott, amivel egy csapásra teljesülhetett volna ez a vágyunk, de becstelenség árán, amit te nem vállalsz magadra… Csak azért nem tettem, hozzá, hogy „remélem", mert tudom, hogy nem.

Még mindig nem szólsz?

– Mit mondjak, Mamó? Csak egyet mondhatok: ilyen bölcs embert, mint te vagy, nem hord többet hátán a föld. Mindent kitaláltál egymagad.

És akkor elmesélte az egész történetet. Úgy fejezte be, hogy hangsúlyozta – Mamó félre ne értse –, az írnok egy nagyon jó ember, aki tényleg és őszintén segíteni akart.

– A pokolba vezető út is jó szándékkal van kikövezve. Ezt egyszer egy kálomista papnövendéktől hallottam, aki valami okból köztünk vándorolt egy ideig.

– Nálunk, oláhcigányoknál, amikor összeült a romani kris, cigány törvényt ülni, mindig elhangzott egy figyelmeztetés. A nagy becsületűnek mondott emberek, akik ítélkeztek, mielőtt meghallgatták a tanúkat – a mi törzsünknél – mindig elmondták ezt a figyelmeztetést: „Öldöklő fegyver a

hamis tanú, szólj az igaz mellett, tégy igazat s megáld majd az Isten!". Tudom persze, ahogy vannak hamis igazságok, éppúgy vannak igaz hamisságok is. Becsületes, életmentő, vigaszt adó hazugságok. Az a hamisság azonban, ami másoknak kárt okoz, az semmiképp sem ilyen… Mert igaz az, hogy az igazi Joka bizonyára örült volna, ha előkerül, a rendbe hozott háznak, szépen termő földecskének, de az írnok ügyködése lelepleződik, rám meg csalóként mutogatnak, törvény elé idéznek. Örök időkre rajtam lesz a szégyenbélyeg, a gyerekeimet is szégyenbe hozom.

Csak az bánt, hogy nem mondtam azon nyomban nemet. Úgy jöttem el dérrel-dúrral, hogy átgondolom még a dolgot, pedig udvariasan, de rögtön vissza kellett volna utasítanom. De igazad volt: annyira kecsegtetetett, olyan közel vitt a terveimhez ez a lehetőség – nem volt erőm rögtön szétfoszlatni.

– Jól döntöttél – helyeselt Mamó, aztán megint elcsendesültek.

Talán, hogy jobb kedvre derítse Janót, az odahagyott beás kompániára, egykori vándorlásaikra, ismerőseikre emlékeztette. A sokadik vidám történet után úgy fordította a szót, hogy néhány különös házasságra is maradjon idő.

– Hát az öreg Imrusra emlékezel-e? Tudod, akinek az a fiatal felesége volt, a Mira.

– Igen. Gyönyörűen énekelt.

– Az Imrus?

– Dehogy! A felesége. Nagyon szépen énekelt… Csak folyvást szomorúakat.

– Szépen éltek. Te ismered a kalendáriumot. Hány év lehetett a születésük között.

– Legkevesebb harminc. Nevették is Imrust, amikor elvette a lányt.

– Nem hitték, hogy Mira a haláláig kitart mellette, aztán látod mégis.

– Imrus elégedett is volt, meg persze büszke, de Mirát én soha nem láttam nevetni.

– De az Amál Rózsikája bezzeg kicsattant a vidámságtól – mondta Mamó – pedig közte és az ő ura, a Pálá között sem lehetett kevesebb tavasz, mint Imrusék között…

– Szóval szerelmes lett…

– Nyilvánvaló, különben nem értettek volna egyet annyira Pálával. Egy veszekedés, annyi sem volt közöttük.

– Tudod jól, hogy nem Amál Rózsikájára értem…

Egy ideig megint csend ült közéjük, időt adott arra, hogy Mamó alaposan megfontolja, mielőtt kimondja a választ.

– Igen, Janó. Szerelmes lett. Nem is kicsit! Nem hiszem, hogy nem vetted észre.

– Ettől féltem, Mamó. Igyekeztem nem tudomásul venni. Pedig már többször is láttam némi jelét – mondta Janó végigsimítva nyakát, ahonnan nemrég könnycseppeket törölt le. – Csacsi az a lány – mondta ki most hangosan, amit akkor csak gondolt. Olyan bolondos teremtés. Tudja is az, mi a szerelem?

– Ne mutasd most magad ostobának! Nyicát pedig különösen ne hidd annak! Koma is tudja, Flaréék is tudják, még az a kis Lacika is legutóbb, sőt én is, akit imént épp az eszemért dicsértél. Hogy lehet, hogy csak te látod másként? Abból a lányból árad a szeretet, ha vidám, minden haja szála külön-külön mosolyog. Csodákra képes. Bármit megtesz, hogy örömöt szerezzen azoknak, akiket szeret. Most már azt is tudom, képes három éjjel, három nap, szinte étlen, egy helyben megülni. Mert csakis akkor hagyott ott, amikor pár pillanatra rávitte a szükség.

– Mamó! Ő tizenkilenc éves (ha jól számolták, akik mondták), de legfeljebb csak húsz lehet. Én viszont a harmincötödik nyárelőmet töltöm. Tizenöt év! Az rengeteg. Olyan öreg vagyok hozzá, hogy, ha Mirkó, Flaré meg az ő korát összeadom, még mindig marad néhány évnyi többletem… Igazán nem ismert még férfit, aki tisztességgel bánt vele. A rokonai, akik nevelték, gorombán bántak vele, a kompánia minden legénye és leánya rajta köszörülte a nyelvét: a bandzsiságán, a viselkedésén. Szerintem csak be-

csapja az érzés, nem ismer más férfit, az a baj. Látod? Ezen is segített volna, ha beköltözhettünk volna a faluba… Bár lehet, hogy ott megint bántanák… Képzeld! – jutott eszébe, és nevetett fel – az írnok azt hiszi, hogy Nyica egy káprázatos szépségű nőszemély, mert Lacika otthon annak mondta.

– És te miért gondolod, hogy nem az? Egyáltalán megnézted alaposan? Milyen színű a szeme? Melyik szemére bandzsi? Erre felelj, ha tudsz!

– Barna – felelte magától értetődőn Janás, majd kis habozás után kiegészítette – dióbarna… és a bal szemére.

Másnap már hajnalban útra kelt, mielőtt elindult, halkan átment Mamóék alvóhelyéhez, hogy megsúgja, merre jár majd. Nyica épp a másik oldalára fordult, s a karjával egy zsákot ölelt át, aminek tartalma összekoccant, fémes hangot adva.

– Hát ez mi? – bökött fejével a zsák felé Janó.

– A vadcsapdák – suttogott vissza Mamó. – Azt mondtad neki, hogy vigyázzon rá. Amikor el nem mozdult mellőled, akkor is végig a lába mellett volt. Csak úgy adta oda nekem is, hogy azt füllentettem, te kértél meg, hogy tanítsam meg a rejtett csapdák felfedezésére és hatástalanítására. Mert különösen félted, és nem akarod, hogy véletlenül belelépjen egybe. Tudod, hisz te is mondtad: vannak becsületes, vigaszt adó hazugságok is.

Janó most határozott léptekkel indul át az erdőn. Meglepődött, hogy milyen hamar elfáradt. Többször le kellett ülnie. A faluhoz legközelebbi erdősávban is erre kényszerült. Itt nem esett jól ücsörögnie. Felállt és a fákat nézte. Odalépett a legvastagabbig. Széttárta karjait és átölelte, majd – a távolságot megtartva, újra és újra átfogva – körbejárta. Elismerően bólintott a fa felé. Azután pedig félrecsapta kalapját, nagyot legyintett, és vidáman fütyörészve indult tovább.

Bötönyén megkereste az írnokot, aki örömmel fogadta.

– Azt hittem, hogy többé már felém se nézel – lapogatta barátsággal a vállát. – Csak az biztatott, hogy talicska és szerszámok nélkül nem maradhatsz.

– Nemcsak azért jöttem, hanem…

– Hanem mert végiggondoltad az ajánlatot – vágott a szavába – nyilván úgy döntöttél, hogy visszautasítasz. Ugye, ezt akarod mondani? Különben már hamarabb itt lettél volna.

Janó némán bólogatva erősítette meg az írnok feltételezését.

– Sajnálom, ha megbántottalak, de annyira egyszerűnek tűnt ez a személycsere. Soha nem jött volna rá senki. De már akkor tudtam a válaszod, amikor faképnél hagytál.

– Nincs kétségem afelől, hogy jót akart – nyugtatta meg Janó.

Együtt mentek el a talicskáért, ami a hivatal pincéjében várta feledékeny gazdáját. Az írnok kérte, hogy várja meg az udvaron, mert a szerszámos általvetőjét másutt őriztette. Nemcsak azzal, hanem néhány zsákkal jött azonban vissza.

– Katikám kinőtt ruhái vannak benne, talán örülni fog a lányod. A kisfiadnak azonban nem tudok küldeni semmit, mert Lacikám minden ruháját addig hordja, amíg szertevásik. Ebben a kicsi zsákban meg liszt van, a tetején egy zacskó só, egy zacskó cukor, egy kis csupor méz. Abban pedig meglepetés. Kutyától távol tartandó! Fogyasszátok egészséggel! Azt azonban ígérd meg Janó, hogy most már nem hozol szégyenbe, és nem hazudtolsz meg, ha Jokának szólítanak. Annyian hiszik már, hogy valóban így hívnak. Legalább itt, Bötönyén ne tiltakozz miatta.

Erre kezet ráztak.

Szeretetkendők

– Engem persze senki sem szeret! – fakadt ki mérgesen Mirkó.

Szó, ami szó, Flaréé volt minden figyelem. Egyre csak ki- és beszaladgált, a kunyhóban pedig folyvást átöltözött. Hol ezt, hol azt vett magára azokból a rokolyákból, fodros-kötős lánykaingekből, köténykékből, hím-

zett ruhácskákból, mellényekből, amiket az írnok lánya már kinőtt. Egy zsáknyit küldött ezekből Janó leányának. Flaré fülig érő szájjal illegette-billegette magát bennük, meztélláb, de pipiskedve forgolódott. Suhogtatta a ruhaaljat.

Az írnok sem volt gazdag ember, nem nagyúri kisleányra való ruhák voltak ezek, látszott rajtuk, hogy sokszor használták mindegyiket. Flaré viszont ilyen öltözetet még soha nem látott, sőt az sem fordult még elő, hogy egyszerre egy váltásnál több ruhája volt. Úgy érezte magát, mintha a mennyországba csöppent volna.

Határtalan öröme – Mirkó és Koma kivételével – mindenkire átragadt. Ahányszor csak új változatban mutatta magát, válogatott dicséretekkel illették. Nyica tapsikolt, és vele kacagott. Janó meg időnként el is füttyentette magát a csodálkozástól, hogy milyen szép is az ő gyereke.

Mirkó, amikor annak idején hallotta Lacika mostohás meséit, valami ilyesféle (bár talán silányabb) öltözetben képzelte maga elé azt a királylányt, meg azt a lencseválogatót is, aki minden bálra varázsos ruhát kapott. Miközben a többiek lelkendeztek, őbenne csak nőtt a keserűség. Oda is szólt a nővérének:

– Még jó hogy üvegcipőt nem küldtek neked.

De ez sem sült el jól, mert Flaré azonnal visszavágott, a többiek meg jó nagyot nevettek.

– De hiszen rajtam van! Az üveg átlátszó, csakis azért nem látod.

Persze az apja többször elmagyarázta, hogy miért csak Flarénak jutott meglepetés, a szíve azonban mégis sajgott. És most, hogy az üvegcipő miatt – legalábbis így hitte – mindenki az ő kárára nevetett, még el is sírta magát. Engem senki sem szeret – gondolta újra magában. Nyica viselkedése fájt neki mindennél jobban. Tőle igazán nem várta, hogy ennyire elbódítják a ruhák. Nem is értette, hogy örülhet ennyire, hiszen ő sem kapott még csak egy kendőt sem.

Dühében még azt a néhány kolbászkarikát is földhöz csapta, amit Mamó szelt le neki, hogy legyen valami, amit csak ő kap. Koma azonnal befalta, és így rögvest a felére csökkent azok száma, akik nem örültek a többiekkel.

Mirkó látványos duzzogással elvonult a kunyhó mögé, ahol szabad folyást engedett a könnyeinek. „Észre sem fogják venni, hogy eljöttem. Nem hiányoznék egyiküknek sem, ha világnak erednék, mint Lacika. Nem is keresnének, mint őt." Így kergették egymás a gondolatai, miközben a földre csüccsent, s hátát a kunyhó falának vetette.

Nem sokáig pityereghetett, mert Mamó lassan közelgő lépéseit hallotta.

– Mirkóm! Hozd ide a lócát, mert ha melléd ülök, alighanem együtt sem húztok föl. Márpedig most nagyon szeretnék melléd ülni.

Mirkó elmaszatolta arcán a könnycseppeket és hüppögve odahozta az apja által deszkákból készített ülőalkalmatosságot. Mamó kényelmesen elhelyezkedett, és hellyel kínálta maga mellett.

– Mondd csak, Mirkó, mi a szeretet?! …Ne szégyelld, ha nem tudod szavakba önteni! Az még a felnőtteknek is nagyon nehéz. Én magam sem tudnám pontosan megfogalmazni, pedig már kislánykoromtól sokat töprengtem ezen… Ennyi év után aztán arra jutottam, hogy a szeretet mindig tettekben mutatkozik, a többi csak csillogó álruha rajta. Abban láttatja igazán magát, hogy valami olyasmit teszünk, amivel másoknak szerzünk örömöt. Lemondunk valamiről, ami nekünk is nagyon jól jönne, fáradságos munkát végzünk mások kedvéért. És tudod mi az érdekes? Azzal, hogy másoknak szerzünk boldogságot, magunk is boldogok leszünk. Arra is rájöttem az évek során, miként lehet bizonyos az ember abban, hogy szeretet van körötte…

– Miként, Mamó?

– Figyelni kell és észreveszed. Akit szeretnek, és aki szeret, a körül ugyanis naponta esnek csodák.

– Látod, Mamó? Mondom én! Körülöttem nem esnek.

– Nem-e?! Hiszen cigány vagy! Egy olyan nép fia, amelyről még a legokosabb emberek sem tudják, hol született, honnan indult el, mikor és mi-

ért. A legbölcsebb öreg cigányok sem képesek megválaszolni ezt. Írni tán sose tudtunk, mások meg miért is pazaroltak volna a múltunkra tintát? A meséink sem szólnak semmit erről. Országunk sosem volt. Háborúra soha senkivel se keveredtünk, mert akkor azt bizonyosan feljegyezték volna. Nincs egy hely a földön, ahol otthon lehetnénk, de olyan sem, ahol a cigányok nem járják az országutakat. Mindenünnen űztek bennünket, törvényt ültek rajtunk. Bárhol voltunk, nem lehetett nyugtunk. Mindig menekültünk, és mindenhol próbáltunk életben maradni. És élünk! És bár nyomorgunk, folyton jó a kedvünk. Éneklünk és táncra jár a lábunk. Semmink sincs, és mégis képesek vagyunk nevetni. Ver minket az Isten – sokszor ezt érezzük… Pedig szeret. Különben már rég eltűntünk volna a Föld színéről. Minden amellett szól, hogy így kellett volna történnie…

– Azért szerethetne minket másképp… jobban is – vélekedett Mirkó.

– Tudod, Mirkó, azt mondták a mi bölcseink, hogy azt veri az Isten, akit választ, s minket, cigányokat kétszeresen ver… De én meg úgy látom, hogy valahogy az életkedvből, vidámságból és szabadságból is bővebben mért számunkra. Isten boldogságot és boldogtalanságot, gazdagságot és szegénységet egyaránt nyújt. Egy dolgot azonban sohasem ad… Magyarázatot.

De mondok én neked közelebbi csodákat is. Itt ül melletted egy öregaszszony, aki nemrég már halni készült. És, Istenemre, csakugyan a végét jártam. Most meg, mintha mindezt elfújta volna a szél. A sok ember közt elcsekélyesültem, itt a kevés között meg – közöttetek – megfontosabbodtam. Fontos vagyok újra. Apád számít rám, ad arra, amit mondok. Jobban bánik velem, mintha anyja lennék. Lett egy új családom: lányom, unokáim.

– Unokáid?

– Bizony, Mirkó! Te és Flaré vagytok azok… És mondjak másik csodát? Nézz csak rá Nyicára! No, ha valakiből, belőle aztán igazán árad a szeretet. Láttad te is, hogy ha hosszan a szemébe néz bárkinek is a fenyőzöld (apád szerint barna) szemeivel, mindenkit elönt a béke. Emlékezz csak Komára, az őzikére, vagy magatokra, ha mellé bújtok! Vagy Lacikára, aki azt hitte, hogy itt a világvége, amikor közénk került. Apád hozta a hírt: még most is visszavágyik az ölelő karjaiba. Bárcsak egyszer apátok is belenézne abba a fenyőszín szempárba. Soha nem mondaná többé barnának, annyi szent. Végre az ő lelke is nyugalomra lelne. Nyicát, szegényt – mondta némi szünet után – igencsak megtiporta korábban az élet. Őt mindenki bántotta, csúfolta a kompániában. Válogatott gonoszságok érték. Talán emlékszel is rá: akikre rámaradt a szülei halála után, még meg is verték néhanap. Nem egyszer mindenki szeme láttára. Most meg ilyen lett: kertet nevel, hogy legyen mit a vasfazékba tenni. Főz ránk, mossa-foltozza a ruháitokat, játszik veletek. Nyugtat, ápol mindannyiunkat. Vigyáz rátok, rám és apátokra is… Persze, csak ha hagyja. És bár szavát se hallani, de ha jókedve kerekedik, vígan dudoraszik. Úgy hallgat rám, mint egyikőtök sem. Otthonra lelt! Először életében… És megszépült, és kiegyenesedett… Még a madarak is rászállnak a vállaira… És ezt a csodát részben ti tettétek velünk. Flaré és te, Mirkó!

– Mi?

– Bizony, hogy ti! Azzal, ahogy mellém ültök, kívánjátok és hallgatjátok a meséim. Ahogy sürgölődtök körülöttem, ahogy kérdezgettek. Ahogy Nyicához bújtok, ahogy segítetek neki. Ahogy együtt nevettek vele, hogyha öröm éri. Felvidítjátok, amikor néha búval bélelt. Ez, amit tesztek – ez a szeretet. És amit kaptok tőlünk, az is az. Szegény anyukátok nem törődhetne veletek gondosabban, nagyobb szeretettel, mint Nyica teszi. Az a lány maga a két lábon járó csoda! Mindent bearanyoz maga körül. Figyeld csak nyitott szemmel!

– …

– Most meg miért hallgatsz ennyire?

– Csak elgondolkodtam – bújt Mirkó Mamóhoz –, hogy mennyire szeretem őt is, téged is.

– És látod, apádat még nem is említettem. Noha ő az közülünk, akit a legtöbb szeretettel bélelt ki az Úristen. Csak olyan, mint tüskésdisznó: aki

simogatná, arra mereszti leginkább a szurkálóit, éppen annak kezét… és lelkét vérzi fel. Tán föl se fogjátok, hogy édesapátok mennyit munkál értetek. Még alszotok, amikor elmegy, s csak napszállatkor látjátok viszont. Nekem néha elmondja, mennyi bántás éri, titeket megkímél ettől, nehogy elszomorítson. Én tudom, hogy iszonyatos terheket cipel. Emlékszem arra az égtiszta szerelemre, ami anyukátokhoz fűzte. Megtanulta a nyelvünket, hogy szót értsen vele. Azzal, hogy írni tud, meg hogy a katonáéknál annyira nagyon kitüntették, tán még cigány létére is kaphatott volna olyan munkát, mint például, amit Lacika apja végez. Vagy még különbet is. Olyan okos, mint a Nap! Megbecsülték volna. Helyette azonban inkább közénk állt – oláh cigány létére beás cigányok közé – és kitartott mellettünk akkor is, amikor éheztünk, fáztunk. Amikor faluról falura üldöztek minket és törvényeket hoztak ellenünk.

Még nagyon kicsik voltatok, amikor anyukátok megbetegedett. Csak percekre hagyta egyedül. Ő ápolta, emelgette, ő fürdette, fogta kezét a legbaljósabb időkben is. Ahogy most Nyica tette vele. És közben gondoskodott rólatok is. Férfit nem láttam még olyan megrendültnek, mint amilyen ő volt a gyász óráiban. Mégis lesimította arcáról a fájdalmat (a lelke mélyére ásta), hogy ti ne lássátok az ő bánatát. Belefeszült, hogy hamar feledjétek a veszteséget. Nem szerzett magának új feleséget, tinéktek valami új anyát. „Mostohát." Továbbra is ő végzett mindent körülöttetek. Pedig, hidd el, volt ott lány és özvegyasszony is elég, aki összeszőtte volna ővele a sorsát. Benneteket féltett tőlük, vagy azt látta, hogy egyikük se fér anyukátok nyomába? Nem tudom, csak azt, hogy még ma is, a síron túl is szerelemmel szereti őt.

Mindenkinél jobban szeret benneteket is. Ezért vált el a közösségtől, s vállalta veletek a bizonytalant, hogy nektek könnyebb és jobb sorsot teremtsen. És még ez sem volt elég. Még két éhes száj, még két védelemre szoruló személy gondjait is vállaira vette. Egy halni készülő öregasszonyét és egy kutyaként kivert asszonynak való korú lányét… És eddig egyikünk sem éhezett, egyikünknek se kellett félni mellette… Boldoggá tenni másokat – jól jegyezd meg! – az a legigazabb szeretet. Apád ezt teszi… Te meg azért duzzogsz, hogy nem szeretnek. Pusztán azért, mert az ajándékok, amit naponta kapsz, nem oly láthatók, mint Flaré új ruhái…

Tudom jól, az bánt, hogy te most kimaradtál. Gondold végig, van-e más is, aki nem kapott közülünk! Halljam, ahogy sorolod!

– Hát én…, meg te…, meg Nyica… és apa.

– Tévedsz, Mirkó. Mi mindannyian kaptunk. Apud azt kapta, hogy elképzelhette, miként fogtok öltözködni, ha sikerül a terve. Meg azért mert elgondolhatta, ha anyukátok látná most Flarét, milyen boldog lenne. Én annak örültem, azt kaptam ajándékul, hogy olyan vidámnak láttam a nővéredet, mint eddig soha, és hogy én is részese lehetek ennek az egésznek. Nyica meg valószínűleg a maga sorsát vetette össze Flaréével, s azt az örömöt kapta ajándékba, hogy az az ember, akit mindenkinél többre becsül, mennyivel másabban bánik a lányával, mint ővele viselkedtek. Az is lehet, hogy egykori önmagát is beleképzeli a ruhákba. És mivel mindkettőtökért odavan (semmivel sem szeret kevésbé téged, mint Flarét), örül, hogy legalább egyikőtök ennyire örülhet. Egyébként nagyon meglepődnék, ha máris nem azon törné az okos kis fejét, hogy mivel szerezhetne neked valami örömöt… Szeret téged itt mindenki, abban nincs hiba. Igazságtalan voltál velünk, ha mást hittél.

– Tudod, mit szeretek benned legjobban, Mamó? – kérdezte Mirkó nem sok idő múlva.

– Hogy szép meséket mondok (bár édesapád is remek mesemondó). Vagy, hogy olyan jókat sütök-főzök (bár Nyica most már lassan lepipál). Hogy olyan jól mellém lehet bújni (pedig ebben utol nem érem azt a lányt)… Várjál! Ne segíts! Talán azért, mert olyan szépen játszom – nevette el magát. – Nem, nem! – javította ki rögtön önmagát. – Azt te csinálod a legügyesebben – simította végig eres kezeivel Mirkó könnymaszatos arcát. – Nem tudom – vallotta be végül.

– Hát azt, hogy mindent olyan jól meg tudsz magyarázni, és nem úgy beszélsz velem, mint egy kisgyerekkel, hanem ahogy apával szoktál.

– Akkor most úgy mondom neked, mint egy kis felnőttnek: sipirc, azonnal vissza a többiekhez, tapsikolni, nevetgélni! Ha szereted őket, nem veheted el az örömüket... Az enyémet sem… A lócát majd én visszaviszem.

És nem telt bele egyetlen perc sem, Mirkó már maga is lelkesen füttyögött, hujjogott és ugrált, hogy mindenki, lássa, ő ugyan el nem veszi senki ajándékát. Igazat kellett adnia Mamónak, mert, ahogy így örömködött, maga is felvidult.

Másnap feltűnt neki, hogy Nyica egy látszólag üres zsákkal vonul el a fenyők mögé, Mamó meg hirtelen háta mögé dugja a kezét, amikor meglátja. Elkésett vele, látta, hogy cérna van nála. Játszani hívta Flarét, de a nővére is lerázta. Azt mondta, hogy neki most néhány kapott rokolya szélét fel kell varrnia, bemegy a kunyhóba, de ha Mirkónak lenne kedve, segíthetne a felfejtésükben.

Mirkónak persze nem fűlött a foga az ilyen lányos munkához. Ahhoz sem volt kedve, hogy apját figyelje, amint melencéket váj az odahordott fákból. Látta eleget. Megkérte, ha fakanalakba vagy tányérokba kezdene, várjon délutánig, mert feltétlenül segíteni akar. Addig azonban – jelentette be – lemennek a csermelyig Komával, megmártóznak, ha nem nagyon hideg, és megpróbálnak halat fogni is.

A minap titkon font egy igen nagy füles kosarat, és eldugta az erdőben. Azt látta egyszer ugyanis, amikor a karavánnal kóboroltak, hogy az egyik faluban a gyerekek beálltak egy patakba a part mentén és azzal szemben, amint a víz folyt, aprókat lépegetve vadásztak a halakra. A víz átmegy a kosár szálai közt, a hal meg bennmarad – jegyezte meg. Most titokban ki is próbálja. (Ne nevessen rajta senki, legfőképp ne Flaré, ha mégsem sikerül!)

Hamar elszaladt az idő, de nagy halat nem tudott fogni. Egyszer ugyan beúszott a kosarába, de amikor kivette volna, hatalmasat ugrott, s visszacsobbant. A sok apró halat visszaengedte, de három, nagyjából egytenyérnyi zsákmányát – már csak a büszkélkedés végett is hazavitte.

Nyica lelkendezve szorította magához, és dicsérőleg veregette meg a vállát. A többiek is úgy örültek, mintha valami bálnahalat fogott volna, ami elnyelte azt a Janást, vagy kicsodát, akiről egyszer édesapja mesélt.

A ropogósra sütött hallal még a káposztafőzelék is jobban esett.

Ebéd után pedig meglepetés érte. Váratlanul elé perdült Nyica, és egy szép kékszínű gatyával örvendeztette meg. Tegnap még az én szoknyám volt – említette Flaré. Ő meg két zsebkendőt készített. Egyet az öccsének, egyet az apjának adott át büszkén. Mamó nagyot nevetett. Ő is két zsebkendőt hasított ki a „két férfinak" meg egy kendőt szegett Nyica számára. Nyica megvárta, míg a többiek nevetése elül, s akkor szégyenlősen Janó elé lépett. Lesütött szemekkel ő is odanyújtott neki egy zsebkendőt…

A fuvarossal Nagyfáskán

Ahol nagy a szeretet, ott folyton esnek csodák – mondta nemrég Mirkónak Mamó. Talán azért nem ismerjük föl őket, mert többféle alakban mutatkoznak. Vannak elképesztő, látható csodák, de a többjük váratlanságnak, meglepetésnek, véletlennek álcázza magát. A legravaszabbak viszont úgy munkálkodnak közülük, mintha maguktól értetődő változások, természetes, szerencsés fordulatok lennének. Azt állítja a cigány közmondás, hogy „Ha Isten nem akarja, még az egyazon fáról hulló levelek sem találkoznak egymással." Ha pedig akarja, bárkit bárkivel összehoz.

Amennyiben Janó csak egy fertály órával is később indul útra, lassabban lépked, bámészkodósabb kedvében leledzik, vagy aznap is Bötönye felé veszi az irányt, semmiképp sem futott volna össze ott, és akkor a fogatossal. Azzal, aki egyszer nagy részegségében csúnyán becsapta. Fizetség nélkül kényszerítette olyan munkára, amiben meg sem állapodtak. A férfi épp a másnapos álmát aludta volna, ha felesége dühösen fel nem veri. Hortyogva, nyálcsorogva, napközi öltözetében lelte meg urát. Úgy feküdt

a vetett ágyon, mint ahogyan kapatosan hazaténfergett éjszaka a kocsmaházból. Éppen csak a csizmáit hányta a sarokba (két átellenibe, hogy könnyebb legyen megtalálni). Még a kapcáit sem tekerte le lábáról. A számon kérő szóáradat elől tanácsosabbnak tűnt mielőbb felszállni a bakra. Így azonban, hogy semmi igazi dolga nem volt, lassan poroszkált a lovaival. Hát ennyi „véletlen" kellett ahhoz, hogy – ki az országúton, ki a fák közül – pont egyszerre érjenek az erdő szegélyéhez. Azonnal felismerték egymást.

– Szervusz, Cigány! – hangzott fel az emlékezetes borízű hang.

– Adjon Isten! – emelte meg Janó ímmel-ámmal kalapját.

A szekér egy ideig az ő tempóját felvéve haladt mellette, de a köszönést követően egyikük sem szólt. Végül a fogatos unta meg a némaságot. Azt remélte, hogy a talicskányi faárut tologató cigány felkéretkezik melléje. Az azonban rá sem nézett.

– Gyere, ülj fel! Elviszlek.

– Én ugyan nem! Még egyszer nem szed rá!

– Komolyan elviszlek. Úgy sincs most más dolgom.

És el is vitte hat faluval arrébb. Odáig szinte végig bóbiskolt, egyszer-egyszer vetette csak fel a fejét, amikor nagyobbat döccentek. A lovacska meg nélküle is tudta a dolgát, igencsak szaporázta, hogy hamarabb odaérjen, akárhová is mennek. Egy falu határa előtt, ki tudja miért, horkantgatni kezdett, majd amikor ezzel sem jutott semmire, felnyerített. Gazdája feleszmélt, s most már határozottan kezelte a gyeplőt.

– Nagyfáska lesz az. Ez a neve – bökött az ostorral toronyiránt. A határán kiteszlek. Engem itt sokan ismernek. Nem akarom, hogy együtt lássanak. Az egyik cimborámnál majd elidőzök. A piactér mellett lakik. Mert, hogy Nagyfáskának állandó piaca is van ám. Van több szatócsbolt is. Emeletes házakat még úgyse láttál… Abban a házban leszek, amelyik lábánál az a bolt van, ami fölött három vasgolyóbis lóg. Úgy is hívják, ha keresned kéne: Kereskedés a három vasgolyóhoz. Amikor delet harangoznak, gyere oda, és várj! Nem tudom, mikor indulok haza, de ha meglátsz a bakon, kövess szépen idáig. Itt majd megint felveszlek, és elviszlek addig, ahol találkoztunk.

Egy emelkedő tetején álltak meg. Onnan megint lefele ereszkedett az országút, Janó hagyta, elporozni a szekeret, s mielőtt elindult, alaposan körülnézett. Jól látszott, hogy milyen terebélyes falu ez: kisvárosnak is elment. Jót mosolygott magában a fogatoson, hogy úgy lesajnálta. Nem fog ő hasra esni az emeletes házak miatt. Majlandban, ahol katonaként szolgált látott eleget. Három-négyemeleteseket, sőt még ilyenekből oly szorosan egymás mellé rakott házsorokat is, hogy az épületek között a napsugár sem tudott áthatolni. Hanem most hálás volt ennek az iszákos, nagyképű fickónak, mert ilyen messzire önszántából és gyalogszerrel aligha indult volna el.

Nagyokat köszöngetett a járókelőknek, a kerítéseknél trécselőknek, s bizalommal töltötte el, hogy többen is kedélyesen fogadták. Néhányan viszonozták is a kalapemelését. Volt, aki megkérdezte, honnan jön, merre tart. Akadt, aki, látva hogy vállán szép szakajtókat is visz a kosarakkal összekötve, eligazította, hol lakik a pékné, aki pont ilyet keresett hiába legutóbb a vásárban.

– Mondja meg, lelkem neki, hogy a Babos Kati néni küldte hozzá. Úgy nagyobb lesz a bizalma is magához, meg engem is jobban szeret majd, hogy így számon tartottam a hiányát.

Janó odament, a pékné meg boldog volt. Kevésnek is bizonyult a szakajtó, ami Janónál volt. Mind megvette. Pénzt adott érte! Mutatott egy régi tönkrementet, valamivel kisebb méretűt, mint amilyet Nyica font vastag tönköly-szalmaszárakból.

– Ha ekkorákat hozna, húsz-huszonöt is elkélne. Az uram ekkorákat használ. Sajnos gyorsan tönkremennek. A fából készültek meg túl nehezek annak, aki nagyon sokszor kénytelen forgatni őket. Lecseréltem volna a régieket, de vagy nagyobbak voltak még annál is, amit most vettem magától, vagy igen silányok. Nem értek azok két garast sem. Amiket hozott, nagyon szép munkák, erős darabok. Maga készítette?

– Nem én, hanem Nyica – vágta rá gondolkodás nélkül.

– A felesége? – érdeklődött kedvesen a pékné.

– Nem! – jelentette ki tiltakozva.

És Janó először érezte feszélyezve magát, hogy hamarjában nem tud válaszolni egy ilyen látszólag egyszerű kérdésre, hogy ki is neki Nyica.

– … egy távolabbi rokon – felelte szégyenkezve.

– Mondja meg neki, hogy nagyon szépen dolgozik. Sok gyékényszakajtó fordult már meg a kezemben, de ezek kemény szálból fontak, egyenletesek, szorosak, tartósabbnak tűnnek.

Janó körbe rajzolta a mintaként mutatottat, és eltette. Ígérte, hogy ha elkészülnek a munkával, valahogy eljuttatja majd a sütödébe, vagy személyesen jelentkezik velük. Megállapodtak az árban is. Janó úgy gondolta, hogy ekkora rendelésnél valamivel kevesebbet kér az egyes darabokért, mint amennyit most kapott. Ezen viszont az asszony úgy fellelkesült, hogy térült fordult, s valahonnan jó pár pogácsát, meg egy nagyobb zacskó lisztet is útra csomagolt Janónak.

Széles jókedvvel tolta tovább a talicskáját, s mivel a jókedv ragadós, másokat is jókedvre derített, ahogy fülig érő mosollyal arcán jobbra-balra nézett. Odalépett hozzá egy fiatal menyecske, s vásárolt tőle három fakanalat, meg két tányérkát. Ezt meglátva egy barátnője is felbátorodott. Az is odajött és megvette az egyik „kézre-kosarát". Annak is pont az az egy kellett a négy közül, amit Nyica font.

– Ez a legszebb – jelentette ki szinte egyszerre a két nő. Amelyik pedig vinni akarta, szemrebbenés nélkül leszurkolta érte azt az árat, amit Janó csakis azért szabott magasabbra, hogy alkudhasson belőle.

Mondani se kell, hogy mennyire vidáman folytatja az útját. Ez egy csodálatos nap – ujjongott magában. Még fütyörészni se restellt örömében. Amíg a piactérre ért, túladott még egy melencén és két merítőkanálon.

Sokan voltak a piacon. Pénze is volt, alaposan bevásárolt. Vett füstölt húst, sódart, kolbászt, stifoldert is. Néhány tálért cserébe egy nagyobb és egy kisebb csupor virágmézet, egy nagy füles kosárért nem kevés krumplit és tarkababot kapott, egy másikért pedig egy bödön zsírt. Hat kis fatányért rátukmált a pecsenyesütőre. Bőségesen megebédelt és néhány szál lesütött hurkával, kolbásszal, meg jó nagy adag pecsenyezsírral egészült ki a talicska haza szánt rakománya. Még a húsnyesedékekből, mócsingokból is csomagoltatott. Koma majd örömmel elfogyasztja – gondolta. Amikor ment volna tovább, a lacikonyhás megkérdezte, nem tudna-e neki keményfából két tucat ivópoharat faragni, mert a cserepek nagyon törnek. Ha sikerülne – mondta – a korcsmárosnak is beajánlaná. Janó elvállalta ezt a munkát is. Amikor a delet húzni kezdték, ott ült már a golyóbisos ház tövében. Békésen várakozott, amikor a szatócsboltból kilépett egy szépen öltözött idős asszony. Hosszan tépelődött, de Janó fülig érő mosolyát látván, meg azt, hogy minden arra járónak tisztességtudóan köszön, odamerészkedett hozzá, hogy megnézze, mije van még.

– Kár, hogy más portékát nem árul – mondta sajnálkozva.

– Mire tetszik gondolni? – kérdezte Janó – Másra lenne szüksége?

– Valamikor jártak erre olyan cigányok, akik rongyszőnyeggel házaltak. Mindenféle rongycsíkokból készítették. Sokat vettem tőlük, mert könnyen el lehetett adni. Szerették a vevőim. Nekem is van egy ilyen üzletem – bökött maga mögé –, csak abban cérnákat, gombokat, kelméket, meg más ilyesféléket árulunk.

– Hát orsója van-e elég a cérnákhoz? Mert orsókat magam is csinálok, ha lenne keletje. Meg tudnék fonni olyan fedeles kosárféléket is, amibe a cérnáknak, tűknek, ollóknak, gomboknak, miegyébnek külön rekesztéke lehetne. A taljánoknál láttam ilyeneket.

Janó megkönnyebbült, hogy az idős hölgy nem figyelt föl az utolsó mondatára. Kinek, mi köze hozzá, hogy hol és mit látott? Nem szeretett az ilyesfélével előhozakodni, most is csak véletlenül csúszott ki a száján.

– A cérnát mindig orsókkal szállítják… De ha tudna ilyen kisujjnyiakat csinálni – mutatta a maga kezén –, akkor letekertetnék a nagy orsókról

ezekre. Akkor a szegényebbek is könnyebben vennék meg. Ez jó ötlet! Ha készítene ilyet, abból akár százat is vennék. Ugye csinál nekem ilyet? – kérlelte Janót, s hogy a jóindulatát megnyerje, megvette tőle a nagy, díszesre faragott fatálat. Az a fonott varrodás kosár is jól jöhet. Hozzon mintát, és megpróbáljuk, hátha szeretnék a vásárlóim.

Janó biztosította arról, hogy nem sok idő múlva jelentkezni fog a fekete ollót és piros gombolyagot lengető cégér alatti boltnál, két utcával lejjebb, a templomhoz közel – ahol az idős nő mondta.

A kapott pénzt a többi mellé tette, megszámolta, majd – mivel úgy vélte, hogy onnan is jól szemmel tarthatja a golyóbisos ház kapuját, gyorsan betért az átellenes oldalon működő italmérésbe. Amilyen gyorsan bement, olyan gyorsan ki is jött. Csaknem egy órát ücsörgött még a talicskája mellett, de semmi említésre méltó nem történt vele. Persze azon kívül, hogy muzsikált a lelke, amikor elgondolta, milyen örömöt szerez majd odahaza. Egyszer csak nyílt a kapu és kigördült rajta a szekér. Olyan gyorsan indult meg, hogy Janó már-már azt hitte, a fogatos megfeledkezett az ígéretéről. Képtelen volt vele lépést tartani. Amikor azonban kiértek a ház látótávolságából, a bakon ülő férfi többször visszanézett, s amikor találkozott tekintetük, megnyugodva visszaült. Kényelmes tempóban kocogtak ki a városból. Janó csak egyszer maradt le kis időre. Mivel a kapu menti padon ülve találta, odaszaladt Babos Kati nénihez, s tréfásan, mint három szál virágot csokrétaként összefogva nyújtotta át neki három megmaradt fakanalát. Még egy puszit is nyomott az arcára, amit a néni meglepve és nagyot nevetve fogadott.

– Micsoda csinos gavallérom akadt! – mondta.

– Köszönni való szerencsét hozott nekem – felelte Janó magyarázatul, s máris loholt a talicskához, s futva tolta, hogy behozza a lemaradást.

– Mármint, hogy én? – csóválta a fejét Kati néni, majd mosolygó tekintetét a felhők felé vetette.

Amint elérték Nagyfáska határát, a lovas szekér megállt, bevárta Janót, s csak akkor indult el, amikor gondosan elhelyezett hátul mindent, nehogy felboruljon, leessék út közben. Azután ő is előre ült.

Gyorsan haladtak hazafelé, a lovacska megint önkéntesen szaporázta lépéseit. Gazdája most már szín józan és beszédesebb kedvű volt, mint az oda úton.

– Mégiscsak hasznos volt idejönnöm – mondta – három komoly fuvart is megbeszéltem. Sőt a cimborám apósa is megkért egy szállításra. Küldött a feleségemnek két zsák lisztet is. Tudod, valami módon vele is távoli atyafiságban van… Néhány összemaréknyit leszedhetsz belőle, amikor majd leszállsz. Láttam, van nálad egy pár kis zsák. Valamelyikbe csak befér.

Látta Janó értetlen tekintetét, hogy nem érti mire ez a jóindulat. Így magyarázni kezdte.

– Amikor múltkorában találkoztunk, csúnyán bántam veled. Aztán ahelyett, hogy elvetted volna a pénzemet, amikor összenyaklottam a kocsmában, hazavittél, mielőtt más tette volna meg helyetted. Még elismervényt is írattál a kocsmárossal, hogy igazold, egy petákot se vettél el belőle. Az asszony egyre a fülemet rágja: lehet, hogy máskor sem ittam el teljesen a pénzem, csak nem volt ott az a becsületes cigány, aki közbelépett volna. Szó, ami szó: lehet, hogy igaza van… Azt se tudom, mi néven neveznek.

– Valójában Janó a nevem, Sárközi Janó, de az ismerősök leginkább Jokaként emlegetnek. Joka! Inkább ezt érdemes megjegyezni.

– Jól van, Joka, itt a kezem, nem disznóláb! Engem pedig Borba Bálint névre kereszteltek... Olyan, mint egy felszólítás. Bele a borba, Bálint! A keresztnevem szerint pedig minden mulatság csalogat, minden „bál int" felém. Csoda-e, ha nem vetem meg a bort, a táncforgatagot. A nevem kötelez. Mindennek ellent tudok állni, csak a kísértéseknek nem. No, tényleg csapj bele, Joka! Ne haragudjunk egymásra! – nyújtotta a tenyerét, amit Joka el is fogadott. Szépen paroláztak.

– Minden haragomat elfújta a szél – mondta Janó. – Nem most, már akkor tájban. Az asszonyod, Bálint…

– Nevezz Balinak, a többiek is így szokták – vágott közbe.

– Szóval a feleséged…

– Örzse!

– Szóval Örzse asszony, hazavitetett helyetted, s megrakott kárpótlásként némi elemózsiával is.

– No, szép! Engem meg noszogat, hogy tegyem jóvá…

– Mondd meg neki, hogy mindent jóvátettél. Olyan helyre hoztál, ahová magamtól biztos nem jövök, de ahol igen jó szerencse ért. Nem is értem. Olyan, mintha ott Nagyfáskában nem is félnének tőlünk, cigányoktól.

– Csakugyan fura népek lakják, de szerintem meg – meg ne haragudj rám! – te vagy egészen más, mint a többi cigány.

– Nem igen beszélhettél – már meg ne sértődj! – eggyel se. Csak az félelmetes, amit vagy akit nem ismersz. Az, akit nem engedsz magadhoz, akihez félsz megtenni az első lépést.

Miután csak hümmögés volt a felelet, sorra elbeszélte, hogy mi és miként történt vele, amíg Borba Bálint a cimborájával töltötte az időt. Végezetül elővett egy flaska bort a lajbija zsebéből és odanyújtotta a mellette ülőnek.

– Azt mondta az ivóhely tulajdonosa, hogy ez a legjobb bora. Nem tudom, igaz-e, csak azt tudom, hogy ez volt a legdrágább azok közül, amit még jó szívvel lecsíphettem a mai keresményből. Kérlek, vidd haza és mindenképpen Örzséddel igyátok meg együtt! Váljék egészségetekre! Köszönök neki is, neked is mindent…

Még annyit, ha megengedsz, hozzátennék: nagyon szeret téged a te Örzséd. Nem tudhatod, hogy hány közös éved adatik még vele. Én már jó ideje özvegy vagyok és legalább azért hálás, hogy talán semmi nem volt közös életünkben, amivel szomorúságát okoztam a feleségemnek… Mondd, muszáj neked annyit innod? És ha már mindenképpen mulatoznod kell, Örzséddel együtt nem tehetnéd? Annak örülök a legjobban, hogy nem kellett Tîcám miatt átkoznom magam, amikor elszólította őt az Úr. Egyszer sem kellett pityeregnie énmiattam. Nem bocsátanám meg magamnak. Ez ad most is egyedül enyhet, ha az elvesztésén siránkozom. Ne járj te se másként, szívemből kívánom! Örzséd is megérdemelné.

Bálint a további úton némaságba burkolózott, Janó tartott tőle, hogy mégis megbántotta. Amikor azonban elváltak útjaik, ő is leszállt a szekérről, és hosszan szorongatta a kezét, majd elmondta, hogy általában szerdán vagy csütörtökön – mint ma – szokott beutazni, fuvarozni Nagyfáskára. Ha nem rest két nap is kiülni ide, amikor odamegy, máskor is szívesen felveszi.

Még integetett is neki a bakról, búcsúzóul.

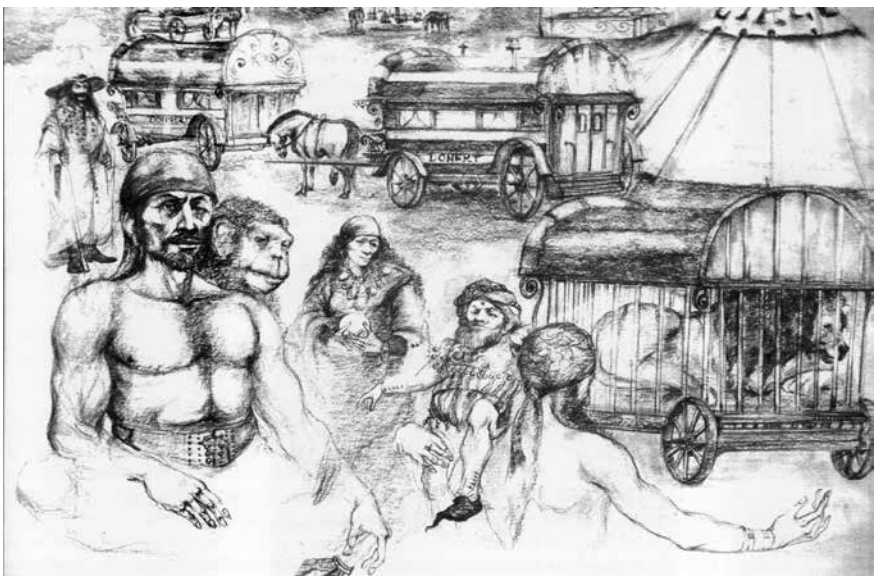

Szentandrássy István grafikája